

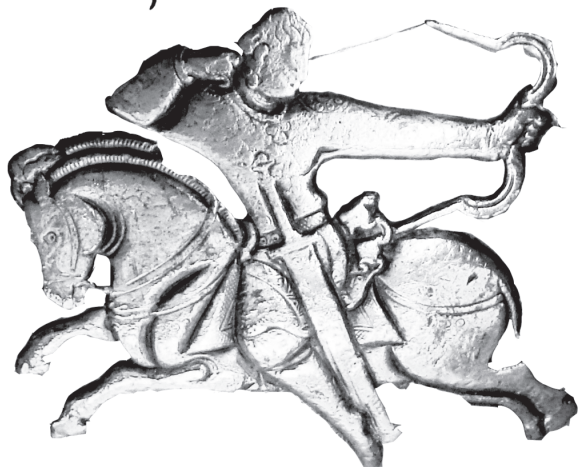
ЗАБЪЩАНЕТО НА
РИНИК
в България

© Захари Златев, автор, 2013 г.
© Велико Пенчев, художник, 2013 г.
© Книгоиздателска къща „Труд“, 2013 г.

ISBN 978-954-398-312-4

КНИГОИЗДАТЕЛСКА КЪЩА **trud**, 2013

Захарн Златев

Завръщането на

КНИЖНИКЪТ

в България

СПИСЪК НА ГЛАВНИТЕ ГЕРОИ

Ирник	Приемен син на Атила, но всъщност е син на Бориси (български владетел от рода Дуло). Бил е изпратен като заложник в двора на предводителя на хуните Атила, когато е бил само на една година и почти веднага след това е бил осиновен от него. Приемният му баща го е нарекъл Ернах.
Табилла	Любимата девойка на Ирник. Нейната майка е била сестра на Атила, докато баща ѝ е бил брат на краля на гепидите Ардарих.
Ави	Висша служителка на Свещената Луна, закрилница на владетелите от династията Дуло.
Еллак	Български благородник, изпратен от българския владетел Бориси в земята на хуните със задача да закриля неговия син Ирник.
Денгизих	Син на Атила, вожд на хуните, приеман брат на Ирник (Ернах), желае да се ожени за Табилла.
Лео	Император на Източната Римска империя, първоначално желае да задържи наследника на българския владетел, Ирник, в пределите на своята държава, за да го използва за свои цели в борбата си за усиляване на своето влияние на север от империята. Отказва се от този план, когато разбира, че Табилла е племенница на неговия верен съюзник, на краля на гепидите.
Бориси	Истинският баща на Ирник, владетел на българите, носещ титлата кана-субиги. Бори се с всички сили за запазване на независимостта на своята държава.
Корсис	Кавкан (втората по важност титла в древната българска държава) по времето, когато страната е била управлявана от Бориси.
Зиези	Племенник на Корсис, смята, че е бил пренебрегнат от Бориси след смъртта на своя чичо. Подготвя заговор срещу владетеля и срещу неговия син.

Ардарих

Крал на гепидите, чичо на Табилла. В много източници се посочва, че не се знае точната година на смъртта му. В тази книга се предполага, че е бил все още жив, когато в 461 година Табилла и Ирник посещават държавата на гепидите.

Προλογ

1. Едно трудно решение

Двама високи и много снажни мъже стояха самотни и съвсем неподвижни на върха на висок хълм. Те се бяха подпрели на своите тежки и дълги железни мечове. Гледаха втренчено и печално надолу към равнината, която беше разположена на север от тях. Бяха се качили тук, на върха на този хълм, преди около час и не бяха отклонили нито за миг своите погледи от тъжната картина, която се открояваше пред очите им.

Ако беше светло, щеше съвършено ясно да се разбере, че по лицата и на двамата се четяха чувства на някаква голяма печал, на някаква почти безгранична скръб. Но тъмнината отдавна беше покрила напълно Земята. Наближаваше вече полунощ и небето беше безлуно, беззвездно и цялото покрито с навъсени, мрачни и черни облаци. Въпреки това съвършено ясно можеше да се почувства даже и в тъмната нощ, че двамата са изцяло обхванати от дълбока и безутешна мъка.

Но всъщност нощта не беше съвсем тъмна, макар че тежките дъждовни облаци бяха плътно покрили целия небесен свод. Тя се осветяваше донякъде от злокобно проблясващи огромни оранжево-червени пламъци на десетки пожари. Точно тези пожари, които в продължение на много часове бушуваха долу в равнината, бяха една от главните причини за тъжното настроение на стоящите горе, на върха на високия хълм. Те наблюдаваха печално, с голяма скръб и без да продумат нито дума горящите села.

Както косите, така и брадата на по-стария от двамата мъже бяха снежнобели. Той беше сигурно на повече от шестдесет години, може би наближаваше седемдесет, но даже и през нощта можеше да се почувства, че беше все още достатъчно силен, за да участва в тежки походи и големи сражения наравно с младите, еее, почти наравно с младите.

След около час той престана да гледа към това, което ставаше в залятата с пожари равнина. Започна честичко да хвърля тревожни погледи встрани, за да види дали вниманието на неговия спътник беше все още изцяло погълнато от многобройните злокабно светещи пламъци. Когато забележеше, че по-младият мъж продължаваше все още много съсредоточено и печално да наблюдава огромните пожари, тогава той поклаща-

ше тъжно глава и отново обръщаше своя поглед към това, което ставаше в ширналата се на север от тях и зловещо горяща равнина.

Накрая по-старият от двамата още веднъж откъсна погледа си от пламъците в равнината. Ясно личеше, че правеше това някак си с нежелание и със съжаление, че искаше да отложи неприятния разговор, който беше длъжен да проведе със своя придружител. Но беше вече твърдо решил, че не биваше повече да отлага. Затова този път той не се задоволи само да погледне към него, но на няколко пъти допълнително леко се изкашля. Ясно беше, че искаше деликатно, но на всяка цена да привлече вниманието на своя по-млад компаньон. Почти веднага разбра, че не му се отдаде да постигне целта си. Опитът му беше съвършено неуспешен.

Изглеждаше, че по-младият мъж или въобще не забелязваше усилията на другия, или не гореше от желание точно сега да бъде въввлечен в какъвто и да е разговор с него.

Той, по-младият от двамата мъже, беше на около петдесет години. Всъщност беше на малко повече от петдесет години, въпреки че на пръв поглед изглеждаше доста по-млад. Вярно беше наистина, че неговите черни коси бяха вече прошарени с доста бели косми, но даже и сега, през мрачната нощ, можеше да се забележи, че беше много младолик и извънредно силен. Беше малко по-висок от придружителя си, имаше широки плещи и осанката му беше много горда, въпреки че поради тъмнината това не можеше да се забележи много добре в момента. Не, не само поради тъмнината! Наистина, в този момент, погледнати съвсем отблизо, яките мускули на раменете му изглеждаха някак си съвсем безсилно отпуснати. Не беше прекалено трудно да се разбере, че в погледа му имаше не просто тъга, а че освен това там бяха притаени едновременно както пълна безнадеждност, така и огромно отчаяние. Но всъщност лицето му и сега оставаше властно и сурово. Поради това един страничен наблюдател можеше по-скоро интуитивно да усети тези неприятни чувства, които го измъчваха извънредно много, отколкото да ги види или да ги разбере по изражението на лицето му.

Явно беше, че по-старият мъж никак не желаше да се примири с неуспеха на опитите си да привлече вниманието на своя толкова печален спътник. Той чувстваше, че вече беше крайно време да направи това, но освен това знаеше много добре, че трябваше да бъде много внимателен.

Неговата задача никак не беше лесна и той напрегнато обмисляше как точно трябваше да постъпи. След доста продължително колебание реши, че няма никакъв друг изход и че беше необходимо да използва някакъв по-директен и по-настойчив способ в усилията си да откъсне

погледа на своя спътник от тъжната гледка на това, което ставаше на север от хълма. Но не беше много лесно да вземе решение как точно беше необходимо да постъпи. Разбираше много добре, че преди всичко трябваше да направи най-подходящия избор на един колкото е възможно по-бърз и по-сигурен подход за постигане на тази цел. Но освен това беше също необходимо подходът му да бъде и много внимателен, за да не шокира веднага и прекалено много по-младия си спътник.

Да! Длъжен беше на всяка цена да направи нещо, за да го въвлече в някакъв разговор, защото желаше да му съобщи нещо много важно. Но в същото време беше дълбоко убеден, че нямаше да бъде съвсем подходящо да започне разговора направо с важното съобщение, което беше длъжен да му предаде. Отлично знаеше, че една част от това съобщение щеше да бъде крайно неприятна за неговия спътник. Точно затова желаше най-напред само да отклони, поне за много кратко време да отклони вниманието му от яростно и сърдито бушуващите там, долу в равнината, пламъци. Но все още не му се беше отдало да намери най-правилното решение на този труден проблем.

Накрая направи своя избор. Не беше съвсем сигурен, че изборът му беше съвсем правилен, но беше длъжен на всяка цена да опита нещо, крайно време беше да отвлече вниманието на по-младия от тъжната гледка, която се откриваше пред тях.

Реши най-напред да обясни на своя дълбоко замислен спътник, че може би след не съвсем дълъг период всички бурно вилнеещи в равнината пламъци ще бъдат бързо загасени. Постепенно се убеди напълно, че точно това щеше да бъде най-подходящият начин за започване на един дълъг и много труден, но и свършено необходим разговор. След като стигна до този извод, отново се изкашля, този път много по-силно и по-целестремено. Веднага след това доста решително каза:

– По всичко изглежда, че съвсем скоро ще завали проливен дъжд. Светкавици вече започват да проблясват далече в хоризонта. Дъждът ще изгаси бързо всички пожари. Може би някои къщи в горящите села ще останат незасегнати, почти незасегнати, и след не много дълъг период техните собственици, както и много от техните близки, отново ще могат да намерят приют в тях.

Опитът му не беше напълно успешен, но не беше и пълен провал. Все пак, след като чу това, което му беше казано, за пръв път от идването им тук, по-младият обърна глава и погледна към спътника си. След кратко колебание той даже реши да отговори, но отговорът му не беше оптимистичен, никак не беше оптимистичен:

– Нека да ти припомня, приятелю, че вече приближава полунощ. Пожарите бяха запалени късно следобед, всъщност малко преди да се

стъмни. Те горяха непрекъснато около четири или пет часа. Затова ми се струва, че по-голямата част от къщите в селата, които гледаме, са вече напълно изгорели. Всъщност съвсем сигурен съм, че почти всички къщи са напълно изгорели, изгорели са до основи. Но това, в края на краищата, няма много голямо значение, защото е съвсем сигурно, че всички жители на вече догарящите в пламъците села са били избити от хуните даже преди подпалването на пожарите. Ах! Тези толкова нещастни хора! Може би те не са били убити от нашите врагове преди запалването на пожарите. Сигурен съм, съвсем сигурен съм, че повечето от тях са били даже завързани в къщите си и безжалостно оставени там, за да изгорят живи в пламъците.

Изпълненият с толкова голяма тъга и със страшно отчаяние отговор не смути прекалено много по-старият мъж, въпреки че той неволно потрепери, когато чу последните думи на спътника си. Напротив, самият факт, че все пак получи някакъв отговор, малко го обнадежди. Той с доста голяма доза на удовлетворение реши, че, в края на краищата, беше постигнал някакъв успех.

По-младият най-после откъсна своя безнадежден и печален поглед от пожарите в равнината и започна да гледа към него. Но този успех съвсем не беше достатъчен. Необходимо беше без никакво забавяне да направи някакви допълнителни усилия за продължаване на току-що започнатия разговор. Преди всичко беше съвсем убеден, че се налагаше да приведе някои добре обосновани аргументи, които да покажат на натъжения му придружител, че неговият толкова печален извод в края на краищата не беше съвсем правилен.

– Не, не! Не сте прав! Уверявам ви, че далеч не всички мирни жители на горящите села са били избити. Някои от тях сигурно са успели да избягат в околните гори и надеждно да се скрият там.

Спътникът му поклати печално глава, но не отговори. Тогава по-старият бързо и този път още по-решително добави:

– Други, и те сигурно съвсем не са малко, Ваше Величество, отстъпиха заедно с нашите полкове, с остатъците на нашите полкове, в долината, която е зад нас.

По-младият от двамата беше наистина владетелят на българите, кана-субиги* както го величаеха поданиците му, докато неговият събесед-

---

* Кана-субиги: Титлата на владетеля на България преди християнството да бъде въведено като официална и единствена държавна религия (което е станало през периода от 863 до 865 г.). Няколко български владетели твърдят, че тази титла им е дадена от Бога. Поради този факт някои историци стигат до извода, че старата религия на българите е била монотеистична.

ник беше кавканът* на държавата – вторият по ранг след владетеля в страната на българите.

Името на кана-субиги беше Бориси, докато неговият кавкан се казваше Корсис. Той беше едновременно пръв съветник и най-близък приятел на Бориси през един много дълъг период от тридесет години, от възкачването му на престола досега.

След поредното тежко поражение срещу един от корпусите на хуните, който се командваше от брата на техния жесток и безмилостен вожд Атила, оределите български полкове се бяха оттеглили в долината, разположена на юг от хълма. Тази долина имаше един-единствен тесен вход. Този вход беше предварително добре укрепен и можеше съвсем лесно да бъде отбраняван. Всички жители на селата в равнината на север от тях, еее, най-малкото тези, които бяха успели да влязат в долината заедно с отстъпващите войници, бяха, засега поне, в пълна безопасност.

Жителите на няколко от големите крепости, които все още не бяха превзети и разрушени напълно от хуните, бяха също в относителна безопасност. Но те щяха да бъдат в безопасност само докато хуните не вземат решение да обсадят крепостите и да ги атакуват. Те, непревзетите от хуните крепости, бяха силно укрепени, но въпреки това нямаше да издържат дълго време, след като бъдат обсадени, защото напоследък гарнизоните в тях бяха прекалено много отслабени. Повечето от защитниците на тези крепости бяха преди около седмица призовани да се присъединят към главните сили на армията и да участват в днешната решителна битка. След тежкото поражение нямаше никаква възможност тези войници да се завърнат в своите крепости. Те бяха принудени да отстъпят в долината заедно с останалите български полкове.

Владетелят въздъхна тежко, когато неговият служител изказа предположение, че има все пак доста хора, които са се спасили въпреки тежкия разгром на българите днес по обяд. Той беше съгласен с него. Твърдението на кавкана беше сигурно съвършено вярно, но това не успокояваше много Бориси. Никак не го успокояваше, защото не намаляваше ни най-малко нито неговото голямо безпокойство, нито тягостните чувства на печал, на безсилие и на безнадеждност, които го бяха обзели с огромна мощ след загубената решителна битка и, даже с още по-голяма сила, след пристигането им тук, на върха на този хълм,

---

* Кавкан: До обявяването на християнството за единствена държавна религия през IX век и известно време след това, титлата кавкан е била една от най-високите в средновековната българска държава. Само титлата на владетеля, на кана-субиги, е била по-висока от тази на кавкана.

и след като видяха какво беше станало с цветущите села, докато войници и народ се оттегляха на юг, към природно добре защитената долина, която беше разположена зад хълма.

– Ти си вероятно свършено прав, приятелю. Без съмнение, някои от обитателите на горящите долу села са сполучили все пак да избегнат смъртта. Но тези, които са успели да се спасят, са малко, те са много малко. И не това е най-важното. Многократно по-отчайващ е фактът, че днес ние още веднъж бяхме победени. Но нашите бедни не свършват даже и с нещастното ни поражение. Армията ни, това, което все още е останало от нашата армия, е прекалено отслабено. Ти разбираш много добре, че този извод е свършено правилен. Да, за съжаление, армията ни е вече прекалено малка. Затова от днес нататък ние двамата с теб няма да бъдем в състояние да продължаваме съпротивата срещу нашите врагове. Никога вече няма да ни се отдаде да спрем нашествието на хуните, Корсис, никога! Нашата държава скоро ще престане да съществува. Всъщност смятам, че може съвсем спокойно да се каже, че България вече не съществува.

Кавканът гледаше със загриженост и тъга напълно обезсърчения владетел. Необходимо беше да го успокои по някакъв начин, защото в действителност нещата не бяха чак толкова безнадеждни, колкото ги представяше Бориси.

– Още веднъж съм длъжен да ви уверя, че не съм напълно съгласен с вас, Ваше Величество! Нашето положение е тежко, много тежко. Ние действително не сме в състояние да продължим успешно войната срещу хуните. Дотук вашите изводи са свършено правилни. Но не е вярно, съвсем не вярно, че всичко е вече безвъзвратно загубено.

Бориси го гледаше с недоверие. Той съвсем не можеше да разбере откъде идва оптимизмът на неговия спътник. Готвеше се да направи своите възражения, но не успя. Корсис бързо и самоуверено продължи да го успокоява:

– Ние все още имаме шансове за спасение, Ваше Величество! Държавата ни все още не е обречена на загиване, както вие твърдите. Ще можем да я спасим, ако действаме решително и смело. Но трябва да бързаме, трябва много да бързаме!

Владетелят ни най-малко не се успокои, когато чу това твърдение на своя кавкан. Бориси просто не вярваше, че Корсис е прав, сигурен беше, че е свършено невъзможно изводите на неговия верен кавкан да са правилни. Напълно отчаяният кана-субиги не можеше да види никаква, абсолютно никаква възможност за спасение. Затова започна с тъжен, но решителен глас да обяснява на своя пръв съветник защо това, което той току-що му каза, не беше вярно, не можеше да бъде вярно!

– Корсис, ние българите ще имаме някакви шансове за спасение само ако ни се отдаде да намерим достатъчно силни съюзници, които да се съгласят да подкрепят усилията ни да отблъснем нашите врагове. Но лъжеш се, много се лъжеш, ако предполагаш, че е все още възможно да намерим каквито и да е съюзници. Ти знаеш толкова добре колкото и аз, знаеш даже много по-добре и от мен, че всички наши съседи на север от Кавказ и от Евксинския Понтус*, всички без изключение, са вече окончателно победени от хуните. Някои от тях, например аланите**, са отдавна почти напълно изтребени. Жалките остатъци от този толкова храбър народ сега или покорно следват могъщите хунски орди, или са намерили приют горе в планините, или са избягали в Източната Римска империя. Също и всички други племена и народи от този регион са се подчинили изцяло на проклетия Атила. Направили са това почти без да окажат някаква съпротива. Безропотно са приели искането на коравосърдечния хунски вожд да се присъединят към неговите полкове. Затова неговите армии стават все по-многобройни и по-многобройни. Вярно е, че на юг арменците все още се съпротивляват, при това доста успешно, но техните успехи се дължат единствено на факта, че земите им са предимно планински. Хуните са преди всичко един степен народ и те наистина не горят от прекалено силно желание да хвърлят големи бойни корпуси в трудно проходими за техните конни отряди планински терени. Това е много добре за арменците, но предполагам, че ти отлично разбираш защо е свършено безполезно за нас. Нямаме никаква полза от продължаващата упорита съпротива на арменците, защото те никога няма да се съгласят да ни помогнат. Те никога няма да изпратят войски извън своята планинска страна.

– Изводът, че няма да получим никаква помощ отвън, даже и от арменците, е съвсем правилен. Никой от съседите ни няма да се съгласи да ни помогне. Всъщност много по-правилно е да се каже, че в настоящата ситуация никой от тях няма абсолютно никаква възможност да ни окаже каквато и да е помощ.

– Но, Корсис, ти разбираш отлично, че ако не получим някаква помощ, ако не получим много съществени и силни подкрепления и на-

---

* Евксински Понтус: *Черно море се е наричало Евксински Понтус (Гостоприемно море) през античната епоха и през ранните средни векове от древните гърци (елините) и от римляните.*

** Алани: *Аланите са народност от сарматски произход, която е обитавала районите североизточно от Черно море. Някъде към края на IV век (може би даже и преди това) са били почти напълно разгромени от хуните. Смята се, че днешните осетинци в Кавказ са потомци на аланите. Според някои историци аланите са били тясно свързани по език и обичаи с древните българи.*

края, ако не получим нужната ни подкрепа достатъчно бързо, тогава няма да имаме никакви шансове за оцеляване.

– Съжалявам, Ваше Величество, много съжалявам, но длъжен съм още веднъж да възразя най-категорично. Както вече ви казах, съвършено вярно е, че няма да получим никаква помощ от никого. Но това не означава, че нямаме никакъв шанс за спасение.

Бориси погледна още веднъж много недоверчиво своя пръв съветник. Той не можеше да повярва, че след днешното тежко поражение съществуваше все още някакъв шанс, какъвто и да е шанс, за спасение, но въпреки това реши да попита:

– И какъв е този шанс, който според теб все пак имаме?

– Можем да преговаряме с Атила. Е, не директно с него, разбира се. Известно ви е, че предводителят на хуните е някъде далече на запад, някъде много далече на запад, с главните сили на своите армии. Но можем и трябва незабавно да започнем преговори с командира на неговия корпус, който се намира в нашите земи и воюва срещу нас. Според сведенията, които притежавам, и аз ви уведомих преди няколко дни за тези сведения, той е брат на Атила и неговото име е Бледа.

Бориси поклати печално глава. Той беше вече на няколко пъти обмислял възможността за провеждане на преговори, докато наблюдаваше пожарите в равнината, но всеки път беше стигал неизменно и много бързо, почти веднага, до един и същ много печален извод, до извода, че хуните и техният предводител Бледа, който винаги се стремеше да надмине с жестокостта си своя ужасно свиреп брат, в никакъв случай нямаше да приемат каквото и да е предложение за преговори.

– Не си прав, Корсис, ти разбираш много добре, че не си прав! Както отлично знаеш, този корпус се оказа значително по-голям, отколкото предполагаме. Но това не променя много съществено нещата. Ние сме притиснати до планините. Невъзможно щеше да бъде да преживеем дълго, ако се оттеглим високо в Кавказките планини. Затова трябваше да приемем днешното сражение. Длъжни бяхме да направим това! Нямахме за съжаление никакъв друг изход! Резултатът от битката е ужасен! Този хунски командир ни нанесе едно много тежко поражение днес. Фактически това беше нашето най-голямо поражение от началото на войните ни с хуните досега. Той знае отлично колко е отслабена нашата армия след днешния пълен с ужаси ден. Поради тази причина, предводителят на хунския корпус никога няма да се съгласи да преговаря с нас, никога! Не, в замяна на каквито и да е преговори, Бледа ще поиска пълно, незабавно и безусловно подчинение от наша страна. Ти знаеш много добре какво ще последва, ако приемем неговото искане. Нашите полкове ще трябва незабавно да се присъединят към неговия

корпус. Фамилиите на нашите войници, както и почти всички останали мирни жители на страната ни, ще бъдат изпратени далеч на запад, някъде в Панония*, където сега са главните поселения на хуните. Там те ще бъдат третираны като заложници. По този начин командирът на хунския корпус ще бъде сигурен, че българските му войници ще се сражават неотстъпно, смело и докрай заедно с неговите, защото ще знаят какво ще стане с техните близки, ако не постъпват винаги точно така. И това съвсем няма да бъде някаква нова тактика на хуните. Те заставиха повечето от нашите съседи, тези от тях, които не бяха напълно унищожени по време на техните опустошителни походи, да постъпят абсолютно по този начин.

Владетелят направи една кратка пауза и поклати печално глава, преди да продължи с тъжните си умозаклучения:

– Изглежда, че вече е дошъл и нашият ред. И ние също ще бъдем съвсем скоро принудени да постъпим точно така, както вече направиха нашите нещастни съседи. Освен това, по всичко изглежда, че е съвсем необходимо да побързаеме с едно такова толкова ужасно и унижително решение. Длъжни сме да направим това, да се предадем безусловно на жестокия победител, преди да е станало прекалено късно!

Бориси отново поклати печално глава, въздъхна тежко няколко пъти и със съвсем неуверен тон, но и с някакви непонятни даже и за самия него искри на надежда попита:

– Кажи ми, стари приятелю, дошло ли е вече времето, когато трябва да постъпим по същия начин, както постъпиха почти всички от останалите наши съседи?

– Не, Ваше Величество, съвсем не мисля, че сме длъжни да постъпим по този начин. Напротив, надявам се, че все още е възможно да успеем да се спасим. Както вече ви казах, необходимо е незабавно да започнем да преговаряме с тях вместо да се предаваме безусловно.

Една лека нотка на раздразнение и недоволство се чувстваше в отговора на владетеля след настоятелното повторно искане на Корсис за започване на преговори:

– Корсис, но и аз вече ти казах, че хуните никога няма да се съгласят да преговарят с нас след днешния ни разгром! Те ще ни диктуват техните условия за безусловно предаване и страхувам се, че, за съжаление, ще бъдем принудени да ги приемем. Нямаме вече никакъв друг изход! Поне аз не виждам никакъв друг изход.

---

* Панония: Римска провинция, обхващаща днешна Унгария и някои райони от съседните страни. Частите от Панония, които включват почти цяла днешна Унгария, са били център на огромното хунско обединение по времето на Атила.

– Смятам, че имаме много добри основания да се надяваме, че всъщност самите хуни силно желаят да започнат веднага преговори с нас и да сключат някакво мирно съглашение. Те желаят да направят това колкото е възможно по-скоро.

В първия момент Бориси не можеше да повярва, че беше чул добре това, което току-що му каза неговият съветник. Едно такова твърдение беше невъзможно, съвсем невъзможно! Не, не! Едно толкова желано предположение, едно предположение, че самите победители желаят незабавно да започнат мирни преговори, в никакъв случай не можеше да бъде правилно! То беше свършено невероятно!

В следващия момент Бориси реши, че кавканът може би се шегува. Владетелят вдигна учудено очи и внимателно изгледа лицето на своя пръв съветник. Той, Корсис, никога не се шегуваше по време на подобни сериозни и изключително важни разговори. Но не беше ли една шега и, в тази съвсем печална и напълно безнадеждна ситуация, една свършено лоша шега, това, което кавканът току-що му каза?

Но не! Лицето на неговия съветник беше напълно сериозно. Свършено ясно беше, че Корсис не се шегуваше! Сега владетелят си спомни, че винаги в миналото всички изводи на кавкана неизменно са били много добре обмислени, перфектно обосновани и свършено правилни!

И все пак, ако той въпреки всичко не се шегуваше, тогава какво точно означаваше неговото категорично твърдение, че преговори с победителите са все пак възможни? Корсис даже твърдеше, което беше най-невероятното в случая, че такива преговори се желаят от самите тях. Откъде идваше толкова голямата му самоувереност?

– Не, не! Съвсем не мога да повярвам, че си прав, Корсис. Това е невъзможно и аз вече два пъти ти обясних доста подробно защо не е осъществимо!

– Трябва да ми вярвате, Ваше Величество. Рано тази сутрин, само няколко часа преди започването на сражението, пристигна едно изключително важно съобщение, изпратено от наши информатори в централния лагер на Атила. Предводителят на хуните е вече започнал или се готви в близкото бъдеще да започне някаква грандиозна операция срещу Римската империя. Е, да! Доколкото знам, в момента има две римски империи: Източна и Западна. Този път предводителят на хуните е вече започнал решителен поход или подготвя такъв поход срещу източната от двете империи. Но това са подробности и никак не е важно коя от двете империи се готви да нападне Атила, поне за нас това въобще не е важно. Важното е, че вождът на хуните желае колкото може по-бързо да събере всички свои сили, абсолютно всички свои сили, някъде

далече на запад, в Панония или някъде на юг от тази страна, преди да започне едно от своите най-големи начинания, своята решителна борба за завладяване на Източната Римска империя. Ако Атила вече е започнал войната срещу империята, тогава той се бои, че скоро ще има нужда от многобройни допълнителни отряди, за да завоюва такава огромна страна.

Кавканът забеляза огромното чувство на недоверие, което са беше изписало на лицето на неговия владетел. Затова побърза да добави:

– Хмм, хмм! Длъжен съм да призная, че Атила в действителност може би съвсем не желае да завоюва империята, а само най-напред да награби богата плячка и след това да получи още по-богат откуп, за да се изтегли извън пределите ѝ. Всъщност обаче даже и това не е много важно за нас. Важното е, че, според съобщението на нашите информатори, Бледа, командирът на корпуса, който воюва срещу нас, вече е получил строга заповед да потегли незабавно на запад с почти всички свои полкове. Но той е получил освен това и едно даже още по-строго нареждане: преди да започне своя дълъг поход на запад, непременно и колкото е възможно по-бързо да сключи мирно споразумение с нас!

– Корсис, длъжен съм да обърна вниманието ти на три факта, които са свързани с това съобщение: *първо*, хуните никога досега не са отправяли подобно предложение към победени от тях народи, *второ*, самото предложение е прекалено благоприятно за нас, и *трето*, то идва навреме, съвсем навреме. Уверен съм, напълно съм уверен, че е съвсем невъзможно три толкова полезни в нашата трагична ситуация събития да се случат едновременно. Затова смятам, че съобщението, което си получил, е прекалено хубаво, за да бъде вярно! Напълно сигурен ли си, че приближените на Атила не са подхвърлили някакви съвършено погрешни данни на твоите информатори?

– Не виждам какво ще се надяват да спечелят хуните, ако ни подхвърлят точно такава фалшива информация, информация за предстоящо оттегляне на полковете на Бледа на запад. Смятам, че абсолютно нищо няма да могат да спечелят. Те биха могли да спечелят нещо, ако ни подхвърлят някаква съвсем друга информация, информация, която съдържа съобщение, че нови многобройни хунски отряди скоро ще се присъединят към воюващия срещу нас корпус. Едно такова съобщение би могло да създаде страх, объркване и паника всред нашите полкове. То би могло дори да ни накара незабавно след получаването му да се предадем безусловно. Не, Ваше Величество, хуните нямат никакъв интерес да ни съобщават, че техният корпус е призован скоро да отпътува на запад. Напротив, те са единствено заинтересовани да скрият колкото е възможно по-добре този факт от нас. Но няма нужда да обсъждаме

повече истинността на получената от мен информация, защото самото съобщение на нашите информатори от лагера на Атила не е вече най-важната новина, то фактически повече няма съвсем решаващо за нас значение. Въпреки това, уверявам Ви още веднъж, че то е вярно и ще трябва да се помъчим да го използваме колкото е възможно по-добре. Да, да, съобщението не е фалшиво! Трябва да Ви кажа, че съм абсолютно сигурен, че съобщението на моите хора е съвършено вярно, защото то се потвърждава косвено и от един друг факт. И именно този друг факт е най-важното и най-значимото обстоятелство в настоящата ситуация!

– Какъв е този друг факт?

Корсис не можа да се въздържа и да остане, както обикновено правеше в подобни обстоятелства, съвършено хладнокръвен. Бавно, натъртено и с подчертано тържествен тон той обяви:

– Преди няколко часа пристигнаха пратеници на командира на корпуса, който успя да ни победи днес. Те съобщиха, че Бледа е съгласен да преговаря. Той даже предлага да започнем колкото е възможно по-скоро преговори сключване на траен мирен договор.

Бориси се замисли. Това беше наистина една съвсем изненадваща, но също и доста приятна новина. Да, новината беше много приятна, изключително приятна! Но защо кавканът не беше го уведомил досега за всичко, което беше научил днес?

– Корсис! Тези две съобщения са действително извънредно важни! Не смяташ ли, че си бил длъжен да ме информираш без никакво забавяне както за съобщението на нашите информатори от централния лагер на хуните, което си получил тази сутрин, така и за предложението на пратениците на командира на проклетия хунски корпус, направено след нашето злощастно поражение?

Ясно беше, че владетелят беше доста раздразнен, но кавканът остана напълно спокоен. Той беше съвсем сигурен, че Бориси не беше истински сърдит. Корсис беше заел длъжността на пръв съветник на канасубиги преди повече от тридесет години и винаги изпълняваше много старателно, съвсем точно и с изключително голям успех задълженията си. Владетелят отлично знаеше, че винаги може да разчита напълно на предаността и на верността на своя най-близък съветник, както и това че във всички случаи беше най-добре да следва без колебание и неотклонно неговите мъдри съвети.

– О! Това ми е много добре известно, Ваше Величество, и вие прекрасно знаете, че досега винаги и съвсем навреме съм ви уведомявал за всички важни съобщения и пратеничества, даже и за тези, които аз самият не съм смятал за много важни. Но днес бях наистина силно възпре-

пятстван да направя това. Когато съобщението от лагера на Атила пристигна тази сутрин, вие инспектирахте за последен път и поддържахте нашите полкове преди започването на битката. Веднага след като ми предадох съобщението, се опитах да ви издира и да ви го предам, обаче успях да открия мястото, където бяхте точно тогава, когато сражението щеше вече да започне. Може даже и да се каже, че то беше практически започнало, защото, когато накрая ви намерих и се присъединих към вас, вие наблюдавахте съсредоточено хуните, които вече препускаха вихрено и с обичайните си диви викове към нашите позиции. Съгласете се, че не беше редно да отвличам вниманието ви в един толкова решителен момент?

– Е, добре, добре! Разбирам, че си имал най-добри основания в този случай. Но защо не ме уведоми без забавяне за пристигането на пратениците на Бледа след битката и за тяхното мирно предложение?

– След като навлязохме в долината и преди да пристигнат пратениците на хуните, вие отидохте да настаните семейство си на сигурно и удобно място. Отлично разбирам, че беше съвсем необходимо да се погрижите веднага за тях. Преди три години и аз бих постъпил точно така. За съжаление през последните три години вече нямам подобни задължения.

Корсис замълча за малко и тъжно поклати глава. Владетелят го погледна много загрижено. Всички членове на семейството на кавкана – жена, три дъщери, двама синове и много внуци, както и повечето от неговите близки роднини, – бяха избити преди малко повече от три години при един съвършено неочакван рейд на големи хунски отряди във фамилните му владения. Тези владения се намираха в сравнително безопасни места и бяха много отдалечени от районите, където тогава се водеха главните сражения.

Даже и след изминаването на цели три години от това ужасно събитие Корсис неизменно ставаше много тъжен, когато си спомнеше за печалната участ на своите близки. Бориси отчаяно и съвсем напразно търсеше нещо, с което би могъл да отвлече мислите на Корсис от трагедията на неговата фамилия.

Но не стана необходимо да го успокоява. Кавканът сравнително бързо сам успя да възвърне самообладанието си. Той още веднъж поклати печално глава, но след това доста спокойно продължи:

– Смятах, че трябваше да ви дам възможност да настаните удобно вашите най-близки хора. Знаех, че това никак няма да бъде лесно, защото тази долина не е много голяма и броят на хората, които намериха днес убежище в нея, е много голям, прекалено голям. Аз самият бях длъжен през това време да организирам колкото е възможно по-

бързо и по-добре защитата на входа към долината, за да не нахълтат веднага след нас хуните в нея. Освен това съвсем не беше нужно да се бърза. Пратениците на командира на хунския корпус искат да им предадем нашия отговор чак утре по обяд. Затова реших, че имаме предостатъчно време да обсъдим предложенията им и че няма да възникнат никакви проблеми, ако забавя с няколко часа съобщаването на тези новини, Ваше Величество. Именно поради тези причини отложих предаването на вестите за предложението на пратениците на Бледа до нашето пристигане тук.

– И този път си постъпил съвсем правилно, стари приятелю! Кажете ми сега, какво предлага хунският предводител?

– Условието за примирие са тежки, много тежки. Но за нас е много по-важен самият факт. Смятам че този факт, фактът, че хуните желаят да сключат примирие, без да настояват за пълна и безусловна капитулация, е положителен.

Бориси започна да става нетърпелив. Той не се интересуваше много от това, как кавканът оценява предложенията на хуните, а искаше колкото може по-скоро да научи какво точно предлага Бледа.

– Какви са неговите условия, Корсис? Кажете ми направо какви условия поставя командирът на хунския корпус!

– За да получим автономия с пълно вътрешно самоуправление и фактически да останем напълно независими, ще бъде необходимо да изпълним пет главни условия. Първо, всички наши полкове трябва да се присъединят към неговия корпус и да се отправят заедно с него на запад. Второ, целите фамилии на всички наши войници трябва да бъдат изпратени в земите на хуните, където те ще бъдат третирани като заложници. Трето, нашите крепости, тези от тях, които все още не са завладени от хуните, трябва да бъдат напълно разрушени, разрушени до основи, и това трябва да стане под наблюдение и строг надзор на полковете на Бледа. Четвърто, във всички по-големи населени места ще бъдат разположени малки хунски отряди, които няма да се месят в управлението, но ще контролират дали не се извършват военни приготовления или други действия, които са в противоречие с условията на примирието.

Корсис спря да говори и погледна малко смутено владетеля. Бориси на свой ред го погледна въпросително.

– Ти каза преди малко, че пратениците са поставили пет условия. Какво е тяхното последно условие?

– Много се страхувам, че за вас лично последното условие на командира на хунския корпус ще бъде най-тежкото. Вашият единствен син Ирник трябва незабавно да бъде изпратен в лагера на Атила. Той

ще бъде държан като заложник там. Ще се отнасят добре към него; поне дотогава, докато ние изпълняваме стриктно останалите условия на примирието. Пратениците ме уверяваха дълго и най-тържествено, че лично техният владетел Атила ще се грижи за неговото обучение и възпитание.

Бориси беше съвсем зашеметен. Една странна смесица на чувства на безкрайна изненада, на голяма ярост и на страшно отчаяние го обхвана изцяло. Няколко минути той не беше в състояние да каже каквото и да е. След това започна силно да крещи на търпеливо очакващия неговия отговор кавкан. Такова поведение беше съвсем необикновено за иначе винаги спокойния и добре уравновесен владетел.

– Това е невъзможно, Корсис, това е действително съвършено невъзможно и ти самият отлично знаеш защо не мога да се съглася с едно толкова чудовищно искане на хунския командир!

Корсис печално поклати глава. Той разбираше отлично владетеля. Ирник беше неговият единствен син и наследник. Поставяйки петото условие, хуните, и преди всичко техният владетел Атила, искаха да лишат кана-субиги и страната от един законен и неоспорим наследник на трона след смъртта на Бориси, за да се възползват колкото е възможно по-добре от евентуални раздори и безредици в страната при избирането на нов владетел. Това беше лошо, много лошо! Но за съжаление в настоящата тежка ситуация бяха принудени да се съгласят да изпратят Ирник като заложник, защото нямаша друг избор, нямаша никакъв друг избор.

– Страхувам се, че хуните никога няма да оттеглят петото условие, Ваше Величество. Изглежда, че самият Атила съвсем изрично е наредил на командира на корпуса да постави точно това условие. За голямо съжаление ние сме принудени да го приемем! Нищо друго не сме в състояние да направим.

Бориси разбираше съвсем ясно, че твърдението на неговия съветник е съвършено вярно, но въпреки това не желаше да отстъпи:

– Не, не и пак не! Ти знаеш, че аз имам пет дъщери. След раждането на всяка от тях се надявах, че следващото мое дете ще бъде момче, непременно ще бъде момче!

Бориси погледна с отчаян поглед търпеливо очакващия повече обяснения Корсис и реши, че беше необходимо да даде една по-подробна аргументация.

– Корсис, това съвсем не значи, че не обичам дъщерите си. Напротив! Обичам ги много! Обичам и петте, но трябва да призная, че може би най-много обичам най-малката от тях. Тя, Кверджа, е на по-малко от четири години, обаче е едно толкова сладко дете!

Владетелят беше явно силно развълнуван. Той направи малка пауза, за да се успокои донякъде, и след това малко по-уверено продължи:

– Но както и ти отлично знаеш, държавата се нуждае от наследник. Най-вече затова ние, моята съпруга и аз, желяхме и очаквахме с нетърпение да ни се роди момче. Но това не ставаше. Затова бяхме много отчаяни и след всяка измината година нашето отчаяние ставаше все по-голямо и по-голямо. Страхувахме се, че мечтата ни за наследник никога няма да бъде изпълнена. Но най-накрая чудото стана.

Канът-субиги поклати тъжно глава и добави:

– Бяха изминали повече от двадесет години след сватбата ми, когато най-после получихме толкова желаниа от нас двамата син и наследник. Да! Преди малко повече от година моята най-заветна мечта най-после се изпълни. Ирник се роди! Моята съпруга и аз се радвахме безкрайно много след неговото раждане! Ние двамата продължаваме да се радваме безкрайно много! И сега ти предлагаш да го изпратим в лагера на хуните. Ако направим това, Атила никога няма да му разреши да се върне отново в нашата страна. И аз окончателно ще остана без наследник, защото съм съвсем сигурен, че няма да имам повече деца! Това е ужасно!

Бориси едва не проплака, преди да продължи със своите обяснения.

– О, Свещени Звезди! Какво трябва да направя в тази толкова безнадеждна и печална ситуация, в която съм така нещастно попаднал? Не, Корсис, не! Ти разбираш много добре, че в никакъв случай не мога да приема едно толкова жестоко условие.

Владетелят знаеше много добре, че нямаше никаква нужда да дава всичките тези обяснения. Всичко, което току-що каза, беше добре известно на неговия пръв помощник и приятел. Но без да знае защо, Бориси се чувстваше задължен да му обясни все пак, защо не беше съгласен да приеме последното искане на победителите.

Корсис разбираше отлично владетеля на страната, но знаеше, че в никакъв случай няма да бъде в състояние да му помогне. Всичко, което Бориси току-що каза, му беше действително предварително много добре известно. Той самият беше загубил цялото си семейство и прекрасно знаеше колко тежка е загубата на всеки член на семейството. И тук ставаше въпрос не само за член на семейството, но и за наследника на владетелската титла. Бориси беше чакал толкова дълго раждането на сина си и сега щеше да го загуби, безвъзвратно да го загуби!

Кавканът беше изпълнен с голямо съчувствие към своя приятел и владетел, но беше в същото време и абсолютно сигурен, че в настоящата ситуация нищо, абсолютно нищо, не беше възможно да се направи за неговия единствен син.

– Длъжен съм още веднъж да повтора, Ваше Величество, че щом лично Атила е поставил такова условие, командирът на неговия корпус, независимо от това, че му е роден брат, никога няма да се осмели да направи каквито и да е отстъпки по този въпрос. Затова е съвършено необходимо да изпълним искането за изпращане на сина ви в лагера на предводителя на хуните.

Някаква слаба искрица на надежда проблесна в погледа на Бориси, когато чу последните думи на кавкана. Е, добре! Корсис вече няколко пъти спомена, че Атила стои изцяло зад ужасното пето условие, но, в края на краищата, дали това беше вярно? Беше ли наистина предводителят на хуните човекът, който пряко беше пожелал да получи Ирник като заложник?

– Но ние не знаем дали Атила действително е поставил такова условие, Корсис. Съгласи се, че не можем да бъдем съвършено сигурни, че той е направил това. Никак не можем да бъдем сигурни, защото вождът на хуните, който се намира толкова далече от нашата страна, вероятно дори и не подозира, съвсем не подозира, че аз имам син!

– Вярно е, че съвсем сигурни не можем да бъдем. Но нека да ви припомним, че пратениците ме увериха, че Атила лично ще се грижи за Ирник. Сигурен съм, че те никога нямаше да се осмелят да въвлекат името на своя вожд директно в преговорите, ако той наистина не е вече обещал да постъпи точно по този начин. Не, Ваше Величество, не! За съжаление не трябва да се съмняваме в това, че лично Атила е поставил петото условие и че поради тази причина никой от подчинените му в никакъв случай няма да се осмели да го отмени.

– Въпреки всичко можем да се опитаме да сключим споразумение, без да изпращаме Ирник като заложник.

Корсис поклати отрицателно с глава. Той съвсем не можеше да приеме това предложение на Бориси:

– Няма никакво съмнение, че командирът на корпуса има много точни инструкции как да действа при евентуален отказ да изпълним петото условие. Най-вероятно е, че в такъв случай войната ще продължи дотогава, докато ние или безусловно капитулираме, или бъдем избити до последния човек.

Бориси трябваше вътрешно да се съгласи с кавкана. Изводът му беше жесток и ужасен, но същевременно владетелят беше принуден да признае, че както винаги досега, така и този път изводът на най-близкия му съветник беше едновременно с това съвършено логичен и много точен.

Още веднъж нещастният кана-субиги едва не проплака. Сега той беше обхванат от още по-бурни чувства на голямо безсилие, на дълбоко отчаяние и на безгранична мъка. Но все пак намери сили още веднъж да възрази:

– В тази долина ще бъдем в състояние успешно да се защитаваме. Хуните никога няма да могат да я превземат.

– Вярно е, че хуните няма да успеят да ни победят, ако предприемат една или повече директни атаки срещу входа на долината. Но те сигурно много скоро ще разберат две неща. Първо, ще разберат, че всеки такъв техен опит е обречен на провал. Второ, скоро ще им стане съвършено ясно, че няма никаква необходимост да продължават безуспешно да ни атакуват. Ще бъде необходимо само да чакат дотогава, докато ние се предадем, за да не измрем от глад. Точно така и ще направят. Ще чакат и няма да се наложи да чакат прекалено дълго, защото гладът ще настъпи много бързо и ще ни принуди да се предадем.

Бориси се ужаси още повече. Кавканът беше отново съвършено прав. Тъй като не предполагаша, че днешното поражение ще бъде толкова голямо, не бяха се погрижили да изпратят предварително достатъчно хранителни продукти в долината. Затова ако хуните блокират нейния вход, и Бледа щеше сигурно още утре да им заповяда да направят това, тогава само след няколко дни, най-много след две седмици, щяха наистина да бъдат принудени безусловно да се предадат. Хуните трябваше единствено търпеливо да чакат дотогава, докато гладът принудеше затворените в долината българи да молят за пощада и, както вече предположи кавканът, наистина нямаше да се наложи да чакат прекалено дълго.

Като че ли нямаше никакъв изход и всичко изглеждаше вече безвъзвратно загубено. Но все пак... Преди това Корсис му каза също, че Бледа беше вече получил заповед бързо да потегли на запад. Дали можеше командирът на проклетия хунски корпус, братът на страшния Атила, да си разреши да губи време за обсаждане на долината?

– Техният проблем се състои може би в това, че нямат никакво време за чакане. Ти самият ме уведоми преди малко, че в съобщението на твоите информатори от лагера на Атила се твърди, че той, предводителят на хуните, желае да събере колкото е възможно по-бързо всички свои сили, за да го подкрепят в неговото голямо и решително настъпление срещу римляните. Този проклетник Бледа сигурно вече е получил най-строгото нареждане да се присъедини колкото е възможно по-скоро към брат си и поради това е длъжен незабавно да потегли на запад. Затова условията, поставени от него, са вероятно някакъв много голям блъф. Сигурно той още утре ще напусне нашите земи. Поради тази причина, най-добре ще направим, ако просто игнорираме всички негови искания.

– Съвсем не ви съветвам да вземете такова решение, Ваше Величество! Ние, българите, упорито се съпротивлявахме срещу хуните в течение на много, много години. Те извършиха много опити да ни покорят през тези години, но неизменно срещаша нашата упорита и много

успешна защита. Воювахме почти непрекъснато срещу тях дори и по времето, когато вашите баща и дядо управляваха страната. Сега българите са единствената сила в региона, с изключение на арменците, която все още оказва някакво съпротивление на хуните. Вярно е, че нашите полкове претърпяха много тежко поражение днес. Загубите ни са действително много големи. Но въпреки всичко полковете ни, макар и оредели, успяха да се оттеглят в долината без никаква паника и запазвайки сравнително добър боен ред. Вярно е, че, както казахте преди малко, ние вече не сме в състояние да продължаваме съпротивата самостоятелно. Обаче вярно е и това, че можем да изпратим един доста силен корпус да помогне на римляните. Нашите войници могат или директно да се присъединят към римските легиони, или да действат в тила на армиите на Атила. Във всеки от тези два сценария българското участие във войната ще бъде крайно неприятно за хуните и ние ще бъдем една много съществена пречка в стремежите на Атила да спечели големи победи в Източната Римска империя. Затова преди да започне войната срещу империята или даже след нейното започване, той е длъжен или да ни неутрализира, сключвайки някакво съглашение с нас, или да ни унищожи напълно. Вие разбирате, че ролята на Ирник като заложник е изключително важна за стремежите на Атила да предотврати по един най-решителен и съвсем сигурен начин нашето участие на страната на римляните в готвената от него война против тях. Затова и само затова Атила е дал нареждане да се постави петото условие и да се настоява това условие да бъде на всяка цена изпълнено. Ако откажем да предадем Ирник, ще бъдем или напълно унищожени, или ще трябва безусловно да се предадем. Нека да подчертая, че във втория случай Ирник също ще бъде изпратен при Атила.

Бориси поклати тъжно глава. Аргументите на неговият съветник бяха още веднъж съвършено правилни. Необходимо беше да се съгласи с него! Нямаше никакъв друг изход! Владетелят можа само унило да промълви:

– С други думи съществуват само две алтернативи за моя син. В първия случай, Ирник ще умре заедно с почти всички от нас. Това неминуемо ще стане, ако продължим докрай напълно безнадеждната след днешното поражение съпротива. Във втория случай, той ще бъде обездателно изпратен при Атила или в резултат на договарянето ни с командира на хунския корпус, или след безусловната ни капитулация.

– Вашият извод е съвършено верен, Ваше Величество. Затова е необходимо да преговаряме с хуните. Всяко друго решение ще бъде гибелно за нас и практически няма да измени с нищо съществено съдбата на Ирник!

– Но ти трябва да се съгласиш, Корсис, че всъщност тук не става въпрос за каквито и да е преговори. Те просто ни диктуват условията си! Това е много уничително за нас! И най-страшното е, че Ирник трябва обезателно, във всички случаи, да се изпрати при Атила като заложник.

– Вярно е, Ваше Величество, вярно е! Да! Аз подчертах няколко пъти, че абсолютно нищо не можем да направим, за да променим съдбата на вашия син. Но свършено уверен съм, че можем и трябва да се опитаме да смекчим донякъде останалите искания на командира на корпуса. Нещо повече, аз съм съвсем сигурен, че без много усилия ще ни се удаде да договорим по-добри условия за примирие, ако се съгласим да изпратим вашия син в лагера на Атила. Това е много важно, защото без съмнение само по този начин преговорите ще завършат успешно и ще съумеем да спасим страната си.

Бориси мислено бързо стигна до извода, че и това предположение на кавкана беше много добре обосновано. Наистина, след днешното тежко поражение, изпращането на Ирник в лагера на Атила беше единственият начин да се спаси България.

Владетелят въздъхна тежко няколко пъти и след това попита търпеливо чакащия решението му Корсис

– Как по-точно предлагаш да действаме?

Кавканът беше готов със своя отговор

– Ще поискаме среща с командира на корпуса, с Бледа. В началото на тази среща ще му обясним, че петото условие е много тежко и е трудно изпълнимо за нас, защото Вашият син е единственият наследник на владетелската титла. Ще поискаме условието да се изпрати Ирник при Атила да отпадне. Бледа без съмнение ще отговори, че това условие не подлежи на никакво обсъждане.

Корсис видя безнадеждния израз по лицето на своя владетел. Неговата скръб като че ли се усилваше. Отново чувство на съчувствие обхвана кавкана. Той се поколеба, но бързо реши, че няма никакъв смисъл да се опитва да утешава Бориси. Вместо това трябваше да му съобщи какво щяха да спечелят, ако пожертват неговия син:

– Тогава ще му кажем, че въпреки проблемите, които неминуемо ще възникнат в нашата страна, ще се съгласим все пак да изпратим Ирник при Атила, но само ако другите негови искания бъдат значително намалени. Ще поставим три наши условия за примирие. Първо, ще искаме не всички наши полкове, а само три полка да бъдат изпратени при Атила, защото останалите, които не са много след нашите поражения, са необходими за поддържане на вътрешния ред в страната. Второ, ще обясним, че съвсем не е нужно да се разрушават нашите крепости, защото присъствието не на някой друг, а на единствения наследник

на българския престол, на вашия син Ирник, в лагера на Атила ще бъде достатъчно сигурна гаранция, че ще изпълняваме честно условията на мирния договор. Трето, не трябва да има хунски отряди в нашите селища. Това съвсем не е необходимо. В крайна сметка можем да се съгласим, че един много малък хунски отряд в столицата Бълг*, един напълно символичен отряд от не повече от петдесет човека, ще бъде напълно достатъчен. Но мисля, че даже и това няма да бъде необходимо. Предлагайки тези три условия, вероятно ще получим възможност да се договорим за едно съвсем прилично и доста почтено примирие.

Бориси наведе глава и още веднъж дълбоко се замисли. Трябваше ли да пожертва собствения си син, единствения си син? Ирник беше освен това и наследник на трона! Той беше очаквал толкова дълго неговото раждане! Не беше никак лесно да каже на Корсис, че дава съгласието си за започване на преговори, въпреки че сам беше вече достигнал до извода, че съществуват две и само две възможности: трябваше или да изпрати доброволно единствения си син завинаги при Атила, или да продължи борбата, която беше вече напълно безнадеждна. Но още по-важно беше, че нямаше да спаси своя син, дори и ако решише да продължи съпротивата. Това само щеше да донесе големи страдания на неговия народ и в крайна сметка Ирник щеше или да загуби живота си, или да бъде насила изпратен там, далече на запад, след като бъдат принудени безусловно да се предадат.

– Няма как, Корсис – промълви съвсем унило и безутешно Бориси. – Дължни сме да пожертваме Ирник, за да осигурим мир и спокойствие за нашата страна.

– Сигурен бях, че ще вземете точно това решение, Ваше Величество. Зная много добре, че беше изключително трудно за вас да се съгласите да приемете петото условие. Но това е едно съвсем правилно решение, единственото решение, което ще спаси държавата ни! Вярно е,

---

* Бълг: Според някои историци Бълг е бил главен град на древната българска държава преди идването на българите в Европа (тогава градът се е наричал вероятно Бългх, виж книгата „Една Прекрасна легенда за Авитохол“ от същия автор). След преселването на българите от района около планината Имео в Централна Азия в областите на север от Кавказките планини, град със същото име е бил построен и там. Повече подробности могат да се намерят в книгите на Петър Добрев („Името българите: Ключ към древната българска история“, Център за изследвания на българите, Тангра, София, 2002; „Балхара край Памир: Поглед към българската прародина“, Център за изследвания на българите, Тангра, София, 2004; „Златният фонд на българската древност“, Център за изследвания на българите, Тангра, София, 2005). Тук се предполага, че Бълг е бил столица на българската държава по време на нашествието на хуните в Европа през V век.

че вие ще загубите сина си, но в замяна на това ще си осигурите любовта на целия български народ. Бъдете сигурни, че всички жители на нашата страна ще оценят много високо вашата голяма и безвъзвратна жертва.

Бориси тъжно се усмихна.

– Ааа! Длъжен съм да призная, че аз все още не съм пожелвал напълно моя единствен син, Корсис! Даже и сега, след съгласието ми да го изпратя при Атила, тая някакви надежди, някакви много слаби и плахи надежди, че моят единствен син все пак ще стане някога владетел на България, че въпреки всички настоящи трудности Ирник ще бъде могъщ и силен владетел на нашата страна.

– Надявам се, че не възнамерявате да изпратите хора там, далече в Панония, в лагера на Атила, които да се опитат да го освободят. Трябва твърдо да заявя, че не ви съветвам да правите такъв опит. Това ще има фатални последици както за него самия, така и за цялата страна.

– О! Аз разбирам прекрасно, че никакъв опит за освобождаване не бива да се предприема в момента. Но ти ми каза в началото на нашия разговор, че Атила замисля голяма война срещу Източната Римска империя или че даже вече е започнал такава война. Вярно е, че ако той успее да завоюва империята, тогава практически няма да останат никакви шансове за моя син. Но империята е силна и неговият успех не е съвсем сигурен! Никак не е сигурен! Ситуацията сигурно ще се промени някога, в по-близкото или в по-далечното бъдеще, ако предводителят на хуните в крайна сметка загуби войната или войните срещу римляните. Тогава неговото огромно обединение, което обхваща най-различни по произход, по обичаи и по традиции племена и народности, неминуемо ще се разпадне.

Бориси погледна Корсис, който го наблюдаваше с голямо недоумение и даже с някаква тревога. След това доста уверено добави:

– Да, да, стари приятелю! Аз никак не са съмнявам в това, което ти казвам! Огромното обединение на Атила е съвсем изкуствено създадено и рано или късно то непременно ще се разпадне. Точно затова е съвсем необходимо още отсега да започнем да мислим как да спасим Ирник, ако това стане и когато това стане. Всъщност аз вече имам един много добър план.

– Много се съмнявам, че един успешен план може да бъде приготвен и приведен в изпълнение. Фактически, длъжен съм да призная, че съвсем не вярвам, че ще успеете! Но все пак, кога възнамерявате да започнете действията, свързани със спасяването на Ирник? Ще чакате ли, докато научите какъв е резултатът от войната на Атила срещу Източната Римска империя, Ваше Величество?

– О, не, съвсем не! В никакъв случай няма да чакам! Ще изпратя веднага човек в земите на хуните, който ще се грижи дотолкова, доколкото това е възможно, за безопасността на моя син.

– Задачата на този човек ще бъде невъзможна, съвсем невъзможна! Големият проблем е, че е много по-вероятно той да влоши положението на вашия син вместо да го подобри. Може би, най-добре ще бъде, ако изоставите тази идея.

– Разбирам отлично твоите съмнения! И аз не съм съвсем сигурен дали този човек непременно ще успее да спаси сина ми, но той е изключително способен и винаги ми е бил изключително предан. Аз ще му дам съвсем ясни и много точни инструкции. Убеден съм, че той ще ги следва съвсем стриктно. Повярвай ми, Корсис, ситуацията на Ирник може и да не се подобри, но в никакъв случай няма да бъде влошена от човека, когото възнамерявам да изпратя в Панония.

– Но кажете ми, моля ви, кой е вашият избраник, кой е човекът, който ще се заеме с тази толкова непосилна задача?

– Хмм! Смятам, че най-добре ще бъде, ако не знаеш името на този човек. Неговата мисия трябва да се пази в пълна тайна. Затова единствено аз ще зная кой ще се грижи за Ирник, докато той е при хуните. Никой друг, освен теб, няма даже и да подозира, че съм изпратил мой служител да се грижи, както вече ти казах, дотолкова доколкото това е възможно, за моя единствен син и за наследника на българския престол.

Владетелят кимна няколко пъти, като че ли желаше да увери самия себе си, че взема едно правилно решение, и след това реши, че няма смисъл повече да се обсъжда този проблем.

– Но ние се отклонихме твърде много от първоначалната тема на нашия разговор. Нека сега да се върнем към това, за което говорихме, преди да спомена, че смятам лично да се погрижа за Ирник. Ти ми каза вече за трите условия, които предлагаш да поставим на командира на хунския корпус. Те ще са много полезни за нас, ако бъдат приети. Но какво ще стане, ако Бледа откаже да ги изпълни? Съгласи се, че това е много вероятно!

– Твърдо вярвам, че Бледа ще се съгласи да приеме нашите условия. Ние знаем вече, че той има изрична заповед да се присъедини колкото е възможно по-бързо към главните сили на Атила. Затова ще се стреми да приключи колкото е възможно по-скоро мирните преговори и да потегли на запад.

– Ти си много оптимистичен, приятелю! Но въпреки твоите очаквания, той може все пак да отхвърли нашите искания.

– Ако направи това, тогава и ние ще обявим твърдо, че никакви други техни условия няма да ни удовлетворят.

– Корсис, преди малко ти ме увери, че ако не предадем Ирник, хуните ще затворят долината и скоро след това, много скоро след това, ние ще бъдем принудени да капитулираме безусловно. Съгласи се, че те могат да постъпят по този начин, също и ако държим неотстъпно на нашите три искания.

– Не, Ваше Величество, не! Командирът на хуните е длъжен да се върне при Атила заедно с Ирник. В никакъв случай не трябва да се завръща в Панония без него. Той е получил строга заповед да направи това и знае отлично, че ще бъде много строго наказан, независимо от това, че е брат на вожд на хуните, ако не изпълни точно това поръчение. Затова няма никакво съмнение, че ние ще го принудим да ни затвори в долината, ако откажем да му предадем Ирник, но единствено в този случай! И когато той направи това, няма да можем да издържим повече от две седмици. По този начин ние или ще трябва да се предадем безусловно, заедно с Ирник, или всички ще измрем от глад. Затова не бива да отказваме да предадем Ирник. Но ако се съгласим да го предадем, тогава Бледа няма да има достатъчно силни основания да откаже изпълнението на нашите условия.

– Проклетият командир на този ужасен хунски корпус може да реши, че най-добре ще бъде във всички случаи да ни принуди безусловно да се предадем. Така или иначе, той ще бъде в състояние, както ти преди малко ми каза, много бързо да направи това. Необходимо е само да блокира входа на долината и да чака да се предадем. Много скоро ние ще бъдем принудени да приемем всички негови условия. След като по този начин се справи веднъж завинаги с нас, Бледа ще получи големи похвали от Атила, защото ще заведе в централния хунски лагер така желания от техния вожд Ирник и освен това ще му докладва, че ни е принудил да капитулираме безусловно, нещо, което нито Атила, нито неговите предшественици можаха да направят.

– Ааа! Но за него никак няма да бъде лесно да вземе едно такова решение. Знаем, че в долината има прекалено много хора и съвсем малко хранителни продукти, но командирът на хуните не знае това. Именно в това се състои неговият най-голям проблем! Неговите специалисти ще огледат нашите позиции и ще му кажат, че ние ще бъдем в състояние да защитаваме входа на долината дълго време, в продължение на месеци. Ако откажем да предадем Ирник, той няма да има никакъв друг избор, защото му е заповядано непременно да се върне при Атила заедно с вашия син. Затова нека да повтора, при наш отказ да предадем Ирник командирът на хуните е длъжен да се опита да се справи на всяка цена с нас. В този случай неговото закъснение няма да му създаде никакви проблеми, абсолютно никакви проблеми, когато се завърне при Атила. Ситуацията се променя коренно, ако приемем неговото пето условие. Тогава

едно евентуално голямо закъснение с нищо няма да бъде оправдано и той ще бъде строго наказан за това, че не е изпълнил дадената му заповед да потегли колкото е възможно по-скоро на запад. Много вероятно е дори да загуби живота си. Затова Бледа ще приеме нашите три условия за примирие. Ще се чувства задължен да ги приеме!

– Хмм, хмм! Започвам да вярвам, че си прав. Но може би командирът на хуните има свои хора между отстъпилите в долината. Те бързо ще разберат, че нямаме много припаси и след това незабавно ще го уведомят за това.

– Да, да! Вие сте прав, че може би хуните имат свои хора между бегълците. Всъщност няма никакво съмнение, че те действително имат хора, които им доставят сведения за нас. Но в настоящата ситуация тези хора няма да успеят да помогнат много на техния командир. Всъщност с нищо няма да успеят да му помогнат, защото аз вече съм взел съвсем адекватни мерки срещу тях. Не, не! Уверявам ви, че нито командирът на хуните, нито някой от неговите помощници няма да получи абсолютно никаква информация от долината! Нейният вход е много тесен. Поставил съм там мои най-доверени хора на стража. Те имат строга заповед да убиват всеки, който се опита да излезе навън или пък да влезе в долината. Уверявам ви, Ваше Величество, че Бледа никога няма да узнае за недостига на хранителни продукти.

– Това е прекрасно! Това действително разрешава всички наши проблеми. След като ми съобщи това, започвам вече наистина да се надявам, че ще успеем с твоите три условия. Е, добре, добре! Крайно време е вече да приключим с тази дискусия. Назначавам те да водиш преговорите с хуните. Никой няма да бъде в състояние да направи това по-добре от теб! Пожелавам ти успех!

Корсис очакваше да бъде натоварен с тази задача. Той благодари за доверието, което му се оказва.

Бориси махна с ръка, за да покаже на своя кавкан, че неговото решение е съвсем естествено и че изборът кавканът да води преговорите е единствено правилният. Затова никакви благодарности не бяха необходими. След това той бързо добави:

– Но сега ние двамата с теб вече решихме какво точно трябва да предприемем. Затова няма никакъв смисъл да оставаме повече тук. Необходимо е колкото може по-бързо да се върнем в долината и да намерим някакъв подслон. Започва вече да вали и само след няколко минути ще се изсипе истински порой.

Кавканът само кимна утвърдително с глава и двамата започваха бързо да слизат надолу. И двамата бяха мокри до кости, когато след малко повече от петнадесет минути влязоха в лагера на българските полкове.

Бориси и Корсис бяха не само съвършено мокри. Те бяха също и все още много печални. Бориси беше далеч по-печален от своя кавкан. Но тяхната тъга поради огромните загуби, които бяха претърпели през изминалия ден, и поради необходимостта да предадат наследника на българския трон на хунския предводител, се преплиташе и с известно задоволство. Те бяха убедени, че все пак успяха през тази толкова печална вечер да намерят най-доброто от възможните решения на проблемите с хуните.

2. Предказанието

Преговорите с командира на хуните започнаха още на следващия ден и бяха приключени само след два дни. Корсис се оказа съвършено прав! Петото условие беше най-важното за Бледа – беше единственото условие, което наистина беше важно за командира на хуните. Узнавайки, че Ирник ще му бъде предаден, командирът на хуните се съгласи, след една сравнително кратка дискусия, с трите допълнителни условия, поставени от кавкана. Неговите възражения бяха направени не за да принуди опонентите си да оттеглят някои от тези условия, а по-скоро за да възпрепятства поставянето на по-големи искания от страна на българите, както и за да предотврати всяко по-нататъшно забавяне на вземането на крайното решение.

Пълно съгласие за сключване на мир и за оттегляне на хуните към Панония беше постигнато само след около един час. През останалото време се обсъждаха единствено детайлите на мирното споразумение.

След десет дни големият корпус на Бледа беше напълно готов за дълъг поход към Панония и заповед за напускане на земите в близост до Кавказ беше дадена. Хуните потеглиха бавно на запад. Никакви хунски гарнизони не бяха оставени в България. Войници от три български полка, състоящи се предимно от доброволци, от бедни българи, които се надяваха да забогатееят по време на престоя си при хуните, се бяха присъединили към тях. Техните семейства ги придружаваха.

Ирник беше предаден на хуните. Малкото дете трябваше да бъде заведено при жестокия им владетел. То не подозираше каква щеше да бъде съдбата му и никой от българите, включително и неговата собствена фамилия, не знаеше какво точно му готви прочутият с изключителната си жестокост владетел на хуните.

Дълго време всички в България окаяваха много тежката съдба на невръстното и съвършено невинно дете, но същевременно бяха и много доволни, защото причините за изпращането на българския престо-